

آثار تربیتی موعظه های قرآن در همسران

کلتوم آبشناس ثالث^۱

چکیده

خانواده مهمترین نهاد اجتماعی به شمار می آید که محل رشد و پرورش فرزندان است که در خانواده زوجین و فرزندان به پیشرفت و تعالی می رسند و در این مکان پندهایی برای همسران در اسلام شده است. هدف از مقاله حاضر این است که موعظه های قرآن در همسران چه آثار تربیتی ای بر جای می گذارد که به روش توصیفی _تحلیلی و به صورت کتابخانه ای گردآوری شده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که آثار تربیتی موعظه های تشویقی قرآن در همسران شامل: خوش اخلاقی، گذشت در زندگی، قناعت در زندگی، تشکر و قدر دانی و موعظه های تنبیهی شامل: عدم تحمل و صبر، تجمل گرایی، چشم چرانی.

کلید واژه ها: تربیت، همسران، موعظه های قرآنی.

^۱ . طلبه سطح دو، حوزه شهیده بنت الهدی، شهرستان علی آبادکتول

مقدمه

موعظه و پند و نصیحت دادن از روش های تربیتی است که خداوند متعال در قرآن کریم برای هدایت انسانها استفاده کرده است و با بیان داستانهای تشویقی و تنبیهی سعی در به کمال رساندن بندگان داشته است. برخی از موعظه های قرآن نسبت به همسران است تا بتوانند خانواده را به عنوان کانون اصلی تربیت رشد و ارتقا دهند. در زندگی امروزه برخی از خانواده ها محیط زندگیشان دچار تنش و اضطراب و اختلاف بین زوجین ناشی می شود که فرزندان شان از نظر روحی و عدم اعتقاد به نفس در آینده دچار مشکل می شوند که برخی هم با جدایی و طلاق عاطفی یا طلاق به زندگیشان پایان می دهند.

اهمیت مقاله در این است که استفاده از روش تربیتی موعظه آثار و تاثیرات مطلوبی دارد که بسیاری از مسئولین تربیتی از این آثار آگاه نیستند و نسبت به روش موعظه غفلت می ورزند از این رو بررسی آثار تربیتی موعظه در جهت آگاهی افراد از این آثار و تلاش برای استفاده بیشتر از این روش لازم و ضروری است از این رو ضرورت ایجاب کرده است تا به بررسی آثار تربیتی موعظه های قرآن در همسران پرداخته شود.

هدف از مقاله حاضر این است که موعظه های قرآن در همسران چه آثار تربیتی ای بر جای می گذارد که به روش توصیفی _تحلیلی و به صورت کتابخانه ای گردآوری شده است.

آثار تربیتی موعظه های قرآن در همسران چیست؟

موعظه های تشویقی قرآن در همسران چگونه است؟

موعظه های تنبیهی قرآن در همسران چه موعظه هایی می باشد؟

در زمینه مقاله حاضر تالیفات متعددی صورت گرفته است که از جمله ی آنها عبارت است از:

۱_ رشیدپور، مجید (۱۳۹۹) در مقاله ای به نام «زمینه های مناسب در روابط همسران» که نویسنده در آن به این نتیجه رسیده است که چه گذرگاه ها و راه هایی که برای ارتباط صمیمی و گرم میان زوجین مناسب است.

۲_ مریم صادقی (۱۳۸۳) در مقاله ای به نام «آثار پند در زندگی اجتماعی» که نویسنده در آن به این نتیجه رسیده است که پند و نصیحت چه عوامل، مزایا و آثاری در جامعه می تواند داشته باشد.

۳_ مهدی طالب (۱۳۷۸) در مقاله ای تحت عنوان «مفهوم و معنای نصیحت از دیدگاه اسلام» که نویسنده در آن به این نتیجه رسیده است که پندها و نصیحت های قرآنی و پند هایی که در روایت ذکر شده اند چگونه تاثیراتی در زندگی دارند.

وجه امتیاز مقاله حاضر نسبت به مقاله های پیشین در این است که در این مقاله به آثار تربیتی موعظه های قرآنی در همسران پرداخته شده است.

مفهوم شناسی

الف) تربیت

تربیت در لغت: تربیت در لغت در معنای مختلفی آمده است که عبارتند از:

۱_ از ماده «ربا» به معنی «زاد و نما»؛ افزایش یافت، نمو کرد، گرفته شده است.^۱

۲_ تربیت از کلمه «رب» به معنی مالک، سید و مربی اشتقاق می یابد و این گونه معنی می شود: انجام وظیفه کردن به شیوه نیکو و پسندیده. یعنی کودک خود را نیکو تربیت کرد و برای او به نحو شایسته انجام وظیفه نمود.^۲

^۱ . مصطفوی، التحقیق، جلد ۸، صفحه ۱۳۴۵.

^۲ . راغب اصفهانی، مفردات، صفحه ۵۷۸.

تربیت در اصطلاح: تربیت عبارت است از انتخاب رفتار و گفتار مناسب، ایجاد شرایط و عوامل لازم و کمک به شخص مورد تربیت، تا بتواند استعدادهای نهفته‌اش را در تمام ابعاد وجودی خویش به‌طور هماهنگ پرورش داده و شکوفا سازد و به‌سوی هدف و کمال مطلوب، به تدریج حرکت کند.^۱

ب) موعظه

موعظه در لغت: موعظه یعنی وادار نمودن آمیخته با تهدید و ترساندن. راغب گفته است: اندرز دادن به خیر و نیکیها است که توأم با رقت قلب و مهربانی باشد.^۲ همچنین در لغت به معنای «پند و نصیحت و آنچه را شخص از پند و نصیحت و وعده و وعید بیان می‌کند» می‌باشد.^۳ در لغت نامه فارسی یعنی نصیحت کردنی که همراه با ترساندن باشد، طوری که شخص دلش نرم گردد و به طاعت و فرمان خدای تعالی بپردازد و به سوی او هدایت گردد و از عقاب و شکنجه به واسطه گناه بترسد، اندرز^۴، تذکیر، درس، رهنمون، رهنمود، عبرت، موعظه، نصیحت، وعظ و... است.

موعظه در اصطلاح: موعظه یعنی پند و امر و نهی کردن دیگران و حال آن‌که این تصور بسیار نادرست است؛ زیرا نصیحت و پند دیگران تنها یکی از مصادیق موعظه و آن هم مصداق رفتاری آن است. برخی لغویون، آن را خیرخواهی دانسته‌اند.^۵

۱) آثار تربیتی موعظه‌های تشویقی قرآن در همسران

مهمترین آثار تربیتی موعظه‌های تشویقی قرآن در همسران عبارتند از:

الف) خوش اخلاقی

-
۱. محمودی، تربیت چیست؟، صفحه ۳۵.
 ۲. راغب اصفهانی، مفردات، ص ۸۷۶.
 ۳. جرجانی، التعریفات، ج ۸، ص ۶۸۹.
 ۴. دهخدا، لغت نامه، ج ۶، ص ۵۸۹.
 ۵. معین، فرهنگ‌نامه، ج ۸، ص ۸۹۰.
 ۶. فراهیدی، العین، ج ۴، ص ۳۵۷.

یکی از مهمترین آثار تربیتی موعظه های تشویقی قرآن در همسران، خوش اخلاقی است.

خوش اخلاقی یکی از موعظه های قرآن به انسانها در زندگیشان است. زن و شوهری اگر خوش اخلاق باشند نه تنها موجب نشاط اطرافیانشان می شوند بلکه از این که در کنار یکدیگر هستند لذت می برند و دیگران از بودن در کنار او نه تنها در محیط خانه، بلکه در جامعه لذت می برند.

گشاده رویی و اخلاق نیکو از پایه های محکم و استوار در میان روابط زوجین است، زیرا کینه ها با خوش رویی از بین می روند و جو حاکم بر خانواده را شاداب و بانشاط می کند که در این صورت روابط زوجین محکمتر می گردد.^۱

خداوند در قرآن می فرماید: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ ۖ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ۚ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ ۚ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ»^۲ به مرحمت خدا بود که با خلق مهربان گشتی و اگر تندخو و سخت دل بودی مردم از گرد تو متفرق می شدند، پس از (بدی) آنان درگذر و برای آنها طلب آمرزش کن و (برای دلجویی آنها) در کار (جنگ) با آنها مشورت نما، لیکن آنچه تصمیم گرفتی با توکل به خدا انجام ده، که خدا آنان را که بر او اعتماد کنند دوست دارد».

نرمش با مردم، یک هدیه ی الهی است. افراد خشن و سختگیر نمی توانند مردم داری کنند.^۳

رهبری و مدیریت صحیح، با عفو و عطوفت همراه است. خطاکاران پشیمان و گنهکاران شرمنده را بپذیرید و جذب کنید. ظلمی را که به تو کردند، عفو کن.^۴

۱. نهالی، عوامل شادابی در خانواده، صفحه ۶۶.

۲. آل عمران: آیه ۱۵۹.

۳. قرآنتی، تفسیر نور، جلد ۵، صفحه ۶۷۸.

۴. طباطبایی، تفسیر المیزان، جلد ۷، صفحه ۴۵۶.

جوان و نوجوانی که به کوچه و خیابان راه می افتد، اگر دستور اسلام را رعایت نکرده و نگاهش را کوتاه نکند و از طرف دیگر، کسانی که باید حجاب و پوشش اسلامی را رعایت کنند، رعایت نکنند، چشم مردان به صحنه های شهوت انگیز می افتد ، و نیروی شهوت در مرد فعال و موجب تحریک او می شود و به دنبال ناموس مردم می افتد که نه تنها امنیت خود و دیگران را به خطر می اندازد، بلکه آسایش و آرامش خانواده را برهم می زند و رابطه اش با همسرش به سردی و خیانت می گراید.

بنابراین باید چشم چرانی را کنترل کرد، زیرا که موجب سست شدن بنیان خانواده و شک کردن زن به همسرش می شود.

^۱ . سهرابی، زمینه های فساد در جامعه، صفحه ۸۸.

نتیجه

خانواده مهمترین نهاد هر جامعه ای به شمار می آید که نقش بسیار مهمی در تربیت فرزندان و آرامش روانی زوجین دارد. بنابراین باید در جهت استحکام خانواده تلاش کرد تا بتوان، نیازهای روانی افراد خانواده را تامین کرد، اما گاهی میان زوجین به دلیل اختلاف عقاید و کشمکش میان آنها زندگیشان متلاطم و دچار تنش می شود که رابطه ی آنها به سردی و عدم صمیمیت مبدل می گردد که در نتیجه بر فرزندان هم تاثیر می گذارد و آنها را هم دچار افسردگی و ناراحتی می کند. در دین مبین اسلام در قرآن در آیات مختلفی به موعظه و نصیحت برای بهتر شدن رفتار و خصوصیات اخلاقی انسانها پرداخته است تا بهتر بتوانند زندگیشان را اداره کنند.

نتایج تحقیق حاکی از آن است که آثار تربیتی موعظه های تشویقی قرآن در همسران شامل: خوش اخلاقی، گذشت در زندگی، قناعت در زندگی، تشکر و قدر دانی و موعظه های تنبیهی شامل: عدم تحمل و صبر، تجمل گرایی، چشم چرانی.

منابع و مأخذ

*قرآن

منابع

۱. امین زاده_مریم_ نقش تجملگرایی در زندگی فردی_قم_صادقی_سال چاپ ۱۳۸۸. ش.

۲. انیس_ابراهیم_فرهنگ المعجم الوسيط_مترجم: محمد بندر ریگی_تهران_اندیشه اسلامی_سال

چاپ ۱۳۸۹. ش.

۳. بهادری_بهاره_راه های رسیدن به آرامش در زندگی_مشترک_تهران_دانا_سال چاپ ۱۳۷۹ ه.ش.
۴. بهرام پور_ابوالفضل_نسیم حیات(تفسیر قران کریم)_قم_هجرت_سال چاپ ۱۳۸۶ ه.ش.
۵. بهرامی_اکبر_آثار قناعت در زندگی_تهران_بی نا_سال چاپ ۱۳۹۷ ه.ش.
۶. تهانوی_محمدعلی بن علی_کشاف اصطلاحات الفنون و العلوم_تهران_سپاس_سال چاپ ۱۳۸۸ ه.ش.
۷. تیموری_رضا_روانشناسی زناشویی در زندگی_مشترک_تهران_دانا_سال چاپ ۱۳۹۶ ه.ش.
۸. جرجانی_علی بن محمد_التعريفات_تهران_ناصر خسرو_سال چاپ ۱۳۶۸ ه.ش.
۹. دهخدا_علی اکبر_لغت نامه_تهران_امیرکبیر_سال چاپ ۱۳۷۲ ه.ش.
۱۰. راغب اصفهانی_حسین بن محمد_مفردات_بیروت_دار الشامیه_سال چاپ ۱۴۱۲ ه.ق.
۱۱. ستاری_وحید_آثار صبر در زندگی_تهران_بی نا_سال چاپ ۱۳۸۸ ه.ش.
۱۲. سهرابی_منیژه_زمینه های فساد در جامعه_تهران_دانش_سال چاپ ۱۳۹۵ ه.ش.
۱۳. طباطبایی_سید محمد حسین_تفسیر المیزان_مترجم:سید محمد باقر موسوی همدانی_قم_جامعه مدرسین حوزه علمیه_سال چاپ ۱۳۷۸ ه.ش.
۱۴. طریحی_فخرالدین بن محمدعلی_مجمع البحرین_تهران_مکتبه المرتضویه_سال چاپ ۱۳۷۵ ه.ش.
۱۵. ظهیری_مریم_چگونه قانع باشیم؟_تهران_دانا_سال چاپ ۱۳۸۵ ه.ش.
۱۶. قرائتی_محسن_تفسیر نور_تهران_مرکز فرهنگی درسهای از قرآن_سال چاپ ۱۳۸۶ ه.ش.
۱۷. کیان_وحید_به رابطه زناشویی خود کمک کنید_تهران_جیحون_سال چاپ ۱۳۷۸ ه.ش.
۱۸. محسنی_رضا_نقش خوش اخلاقی در همسران_تهران_دانا_سال چاپ ۱۳۸۴ ه.ش.

۱۹. محمودی_مرتضی_تربیت چیست؟_تهران_بی_نا_سال چاپ ۱۳۹۸.ش.
۲۰. مصطفوی_حسن_التحقیق_تهران_مرکز نشر آثار علامه مصطفوی_سال چاپ ۱۳۸۵.ش.
۲۱. میرزایی_علی_نشانه های همسر خوب_تهران_دانا_سال چاپ ۱۳۸۸.ش.
۲۲. نهالی_مژده_عوامل شادابی در خانواده_قم_مهری_بی_تا.
۲۳. هاشمی رفسنجانی_علی اکبر_تفسیر راهنما_قم_بوستان کتاب_سال چاپ ۱۳۸۶.ش.
۲۴. یآوری_قدریه_راه های گذشت در زندگی مشترک_تهران_دانش_سال چاپ ۱۳۸۸.ش.